

Fotomenininkė Dovilė Dagienė: svarbu neprarasti kultūrinės atminties likučių

Fotografė Dovilė Dagienė jau keletą metų keliauja po Lietuvą, meninėmis priemonėmis tyrinėdama Lietuvos žydų kultūrinį palikimą ir nagrinėdama šios temos daugiasluoksniškumą. To rezultatas – trijų dalių meninis projektas „Augalų atmintis“, kuriame kūrėja jungia architektūrinius vaizdus ir augalinių motyvų natūrmortus. Fotografijų serija „Augalų atmintis / Medinės sinagogos“ pateko tarp dešimt 17-ojo fotomeno festivalio KAUNAS PHOTO konkurso KAUNAS PHOTO STAR 2020 finalininkų ir iki spalio 31 d. rodoma lauko parodoje Kauno Žaliakalnio funikulieriaus papėdėje.

„Matydama Dovilės Dagienės parodą, labai ja žaviuosi ir esu laiminga“, – sako KAUNAS PHOTO ambasadorė šiai parodai Bella Shirin. „Kodėl laiminga? Man atrodo, jog žydų tautos gyvenimas, jų istorija ir tradicijos Lietuvoje nebuvo pakankamai parodytos. Dėl to po daugelio metų, ypač jaunoji karta, visai nepažįsta žydų. Dovilės Dagienės paroda yra labai svarbi, nes sinagogos buvo vienos iš svarbiausių žydų vietų, atskleidžiančios jų tradicijas“, – teigia ji.

Dovilės Dagienės (Lietuva) paroda „Augalų atmintis / Medinės sinagogos“. © Karolina Krinickaitė | KAARA Fotografia

Jūsų projektas „Augalų atmintis / Medinės sinagogos“ paliečia temą, kuri yra labai jautri, apie kurią kalbant stengiamasi išlaikyti tam tikrą saugų atstumą. Turbūt ir negali būti kitaip, kai kalbama apie žydų kultūrą. Kokia buvo šio projekto pradžia?

Ryžtis tokios temos tyrinėjimui nėra paprasta užduotis menininkui. Viena vertus, gal tik meninėmis priemonėmis ir įmanoma nagrinėti, išreikšti ir pateikti šios temos daugiasluoksniškumą, kita vertus – pati tema yra be galo skaudi, sudėtinga ir iš menininko reikalauja tiek pat jautrumo, kiek ir stiprių nervų. Taigi tokios temos tyrinėjime asmeniškai autoriui saugus atstumo nėra, bet svarbu rasti tinkamą meninę kalbą, sukonstruoti pasakojimą, nepaliekant vietos nereikalingam politikavimui.

Man, kaip menininkei, sunku pasakyti kur tiksliai buvo projekto „Augalų atmintis“ ištakos. Ilgą laiką domėjausi Lietuvos žydų kultūriniu palikimu, nuolat sugrįždavau prie

minties imtis šios temos meninio tyrimo. Nepaleido jausmas, jog būtina daugiau kalbėti apie žydų kultūrinę indėlį, palikimą ir nepamiršti tragiško šios kultūros žmonių likimo – holokausto. Juk tai šimtai tūkstančių nenugyventų gyvenimų, nutrūkusių pasakojimų... Jų paliktų pėdsakų neįmanoma nepastebėti, nematyti. Nors, kaip jau minėjau, nėra paprasta surasti tinkamą meninę išraišką, kuria būtų įmanoma kalbėti šia sudėtinga ir skaudžia tema, tačiau vieno ar kito laimingo atsitiktinumo dėka ieškojimai mane atvedė prie medinių sinagogų, kur gimė pirmosios vaizdinės metaforos, padėjusios suformuoti tolimesnę kūrybinio projekto eigą.

Kada ir kodėl projekto darbiniam pavadinime, kuris vėliau tapo ir pagrindiniu, atsirado žodžiai „Augalų atmintis“?

Pavadinimas „Augalų atmintis“ atsirado ne iš karto. Iš pradžių buvau susitelkusi į vienokius meninio pasakojimo aspektus, tačiau taip dirbdama nuolat susidurdavau su gyvo liudijimo poreikiu, kurio, deja, dažnu atveju, jau negalėjau rasti. Pavadinimą padiktavo paieškose nuolat pasikartojantis motyvas – medžiai, augalai, kaip vieninteliai nebylūs vietos liudininkai, kurių šaknys apraizgiusios namų pamatus dar atmena senuosius šių miestų ir miestelių gyventojus. Taigi galima sakyti, jog galiausiai mano kūrybinė užduotis buvo prakalbinti tuos augalus, išgirsti jų pasakojimą.

Kažkurį kartą keliaujant po Lietuvos miestelius ir vėl stabtelėjus prie vienos iš apleistų medinių sinagogų pastebėjau pastato medines lentas padengusią kerpę – *uosinę ramaliną*. Tai paties laiko meistriškai pagaminta skulptūra – augalas, maitindamasis pastato mediena, sukuria įvairias, unikalias formas. Fotografijoje jas išdidinau, paverčiau savotiškais atminties monumentais.

© Dovilė Dagienė

„Augalų atmintis / Medinės sinagogos“ raktiniai žodžiai yra užmarštis, atmintis, laikas, radinys, atsitiktinumas. Norėčiau pakalbėti apie užmarštį ir atmintį. Pastaruoju metu daugėja projektų, kuriuose menininkai nagrinėja atminties temą, vis garsiau (tiek lokaliu, tiek globaliu mastu) kalbama apie genocido temą, žydų kultūrą. Kaip manote, kodėl?

Kaip menininkė ir projekto „Augalų atmintis“ autorė galiu kalbėti tik apie savo motyvus ir jų priežastis. Mane sudomino tai, jog Lietuvoje, skirtingai nei kitose Europos šalyse, iki

šių dienų išlikęs didžiausias medinių sinagogų skaičius. Pasibaigus Antrajam pasauliniam karui ir laikui bėgant, didesnė medinių sinagogų dalis virto neaiškios paskirties sandėliais, pastatais-vaiduokliais, kita dalis buvo pritaikyta gyvenimui, buičiai. Bent kelios iš jų šiuo metu pradėtos arba baigiamos restauruoti. Šis medinių sinagogų likimas tarsi susišaukia ir su žmogaus atmintimi: didesnė praeities dalis virsta miglotais prisiminimais, kita – gyvuojančiu praeities aidu kasdienybėje, trečia – vieša reprezentacija, tuo, ką mes pasakojame kitiems. Didžioji dalis, pamažu virstanti griuvėsiais, išnyksta, mažoji dalis, virtusi pasakojimais, išlieka. Manau, jog ypač svarbu neprarasti šių kultūrinės atminties likučių. Tai yra mūsų kultūros savastis, unikalumas.

Kokia sinagoga jums paliko didžiausią įspūdį ir kodėl?

Visos mano aplankytos medinės sinagogos – unikalūs architektūros paminklai, kurie paliko gilų įspūdį. Bene labiausiai atmintyje įstrigusi – Kurklių medinė sinagoga. Ar dėl jos paprastumo ir išskirtinio tūrio, ar vietos ir peizažo savitumo, medinį pastatą tarsi apgaubusi tokia išskirtine atmosfera, jog negali atitraukti akių, vis norisi sugrįžti, patyrinėti.

Prie projekto dirbate ne vienerius metus. Kokią įtaką jis padarė jums pačiai ir kaip tyrimas pakeitė jus arba jūsų pasaulėžiūrą?

Dirbant prie šio projekto, paraleliai, tuo pat metu teko įgyvendinti ir kitus kūrybinius sumanymus. Pastaraisiais metais mano kūryboje atsikartoja laiko, vietos ir atminties temos. Nors kūryboje keliami fundamentalūs klausimai neišvengiamai veikia ne tik pasaulėjautą, bet keičia ir pačią pasaulėžiūrą, tačiau apibrėžti įtakos poveikį būtų gana sunku. Tokiems apibendrinimams reikia didesnės laiko perspektyvos, gal net viso gyvenimo. O žmogaus gyvenimas, jo išgyvenimai ir patirtys, visa ką mes atsinešame iš savo kultūrinio lauko, vaikystės, savo aplinkos, mokytojų jau pripildo ir asmens

vidines gelmes, kurios vėliau veikia kūrybą.

Kokia projekto ateitis?

Projekto ateitis yra meno kuratorių, muziejininkų ir galeristų rankose. Mano, kaip menininkės užduotis – išpildyti užsibrėžtą tikslą – įgyvendinti kūrybinius sumanymus ir baigti pradėtus darbus. Meno projektą „Augalų atmintis“ sudaro trys dalys. Pirmoji jo dalis: „Medinės sinagogos“ jau baigta, tuo tarpu dvi kitos dalys: „Panerių pievos“ ir „Šaknys“ šiuo metu yra kūrybinių įgyvendinimo techniniame procese. Bendra darbų apimtis gana didelė, dar laukia nemažai kūrybinių iššūkių, tačiau viliosis ateitis išpildys visus lūkesčius.

Dovilės Dagienės fotografijos iš serijos „Augalų atmintis / Medinės sinagogos“ rodomos lauko parodoje Kauno Žaliakalnio funikulieriaus papėdėje iki spalio 31 d. Nuolat atnaujinamą 17-ojo fotomeno festivalio KAUNAS PHOTO programą „Periferinės vizijos“ rasite [čia](#).

Dovilės Dagienės (Lietuva) paroda „Augalų atmintis / Medinės

sinagogos“. © Karolina Krinickaitė | KAARA Fotografia

KAUNAS PHOTO – ilgiausiai be pertraukų rengiamas kasmetis tarptautinis fotomeno festivalis Lietuvoje ir Baltijos šalyse. 2004 m. Mindaugo Kavaliausko įkurtą festivalį organizuoja viešoji įstaiga „Šviesos raštas“. Festivalis yra pasaulinės „Festival of Light“ organizacijos narys. **Festivalį KAUNAS PHOTO finansuoja [Lietuvos kultūros taryba](#)**, kaip vieną iš strateginių tarptautinių meno renginių Lietuvoje.

Rėmėjai: [Kauno miesto savivaldybė](#), [EPSON](#).

Lauko parodų rėmėjas: [„Kauno želdiniai“](#).